

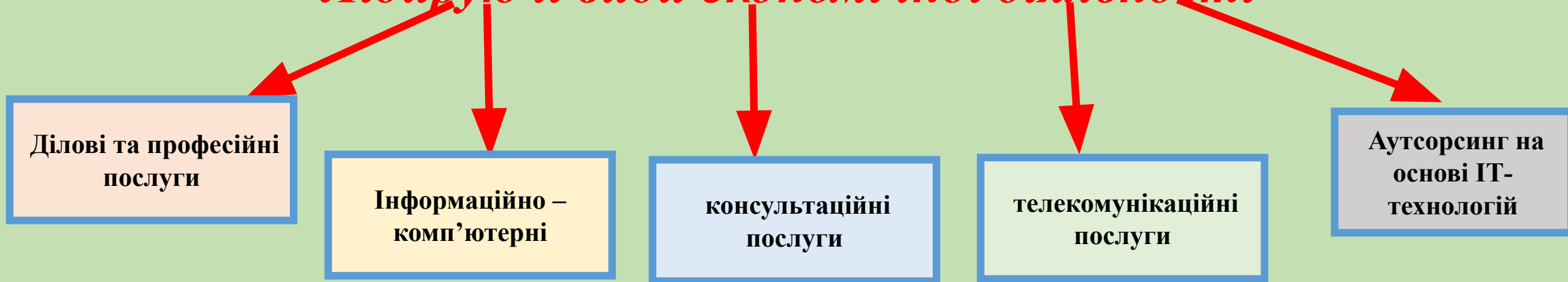
Світові економічні зв'язки

11 клас

Поняття «Глобальна економіка»

- **Глобальна економіка** - це цілісна система, компоненти якої поєднані всесвітніми фінансовою, інформаційною та гігантською виробничо-збутовою мережами, що може діяти в реальному або обраному часі в планетарному масштабі.

Лідуючі види економічної діяльності

Особливість глобальної економіки – бурхливий розвиток фінансово-кредитної сфери та фондового ринку й утворення світового ринку новітніх технологій і патентів

Світовий ринок технологій, ліцензій, інформаційно-технологічних послуг

- **Технологією** вважається сукупність науково-технічних знань (у формі конструкторських рішень, методів і процесів), що їх можна використовувати у виробництві товарів і наданні послуг.
- **Світовий ринок технологій** - це сукупність міжнародних економічних відносин щодо прибуткового використання прав власності на його об'єкти: технології продуктів, процесів та управління.
- **Міжнародний рух технологій може існувати в речовій або неречовій формі.** До речової

Високотехнологічні
(аерокосмічне устаткування,
комп'ютери, електроніка, ліки)

Середньотехнологічні
(автомобілі, хімікати)

Низькотехнологічні
(будівельні матеріали, харчові
продукти, сталь, текстиль,
одяг, взуття)

Об'єкти світового ринку технологій у неречовій формі представлено результатами інтелектуальної діяльності. Їх існує багато форм: **патенти, ліцензії, «ноу-хау», науково-технічна документація, копірайт, наукомісткі послуги, підготовка персоналу, інформація в друкованих виданнях, стажування, виставки, ярмарки, симпозіуми, тощо.** Одні з них мають комерційне значення, інші - некомерційне.

Основні сегменти світового ринку технологій: ринок патентів і ліцензій, наукомісткої технологічної продукції, високотехнологічного капіталу, науково-технічних спеціалістів.

- **Основна форма обміну** - ліцензійна торгівля патентами та ноу-хау (безпатентними) ліцензіями.
- **Патент** - комплекс виключних прав на використання винаходу.
- **Ліцензія** - дозвіл на впровадження зазначеного виду діяльності протягом визначеного строку. Ноу-хау - технічний досвід і секрети виробництва.
- Найбільш поширені у міжнародному трансферті (перенесенні) **ліцензійні угоди** (комплексний технологічний обмін з наданням ноу-хау та інжинірингових послуг) і в меншій мірі — патентні ліцензії (вимагають додаткових НДДКР та витрат на впровадження).
- НДДКР - науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи
- **Головні галузі ринку**: електроніка та електротехніка, хімічна промисловість, транспортне й загальне машинобудування, харчов промисловість.

«НЕТ-ЕКОНОМІКА»

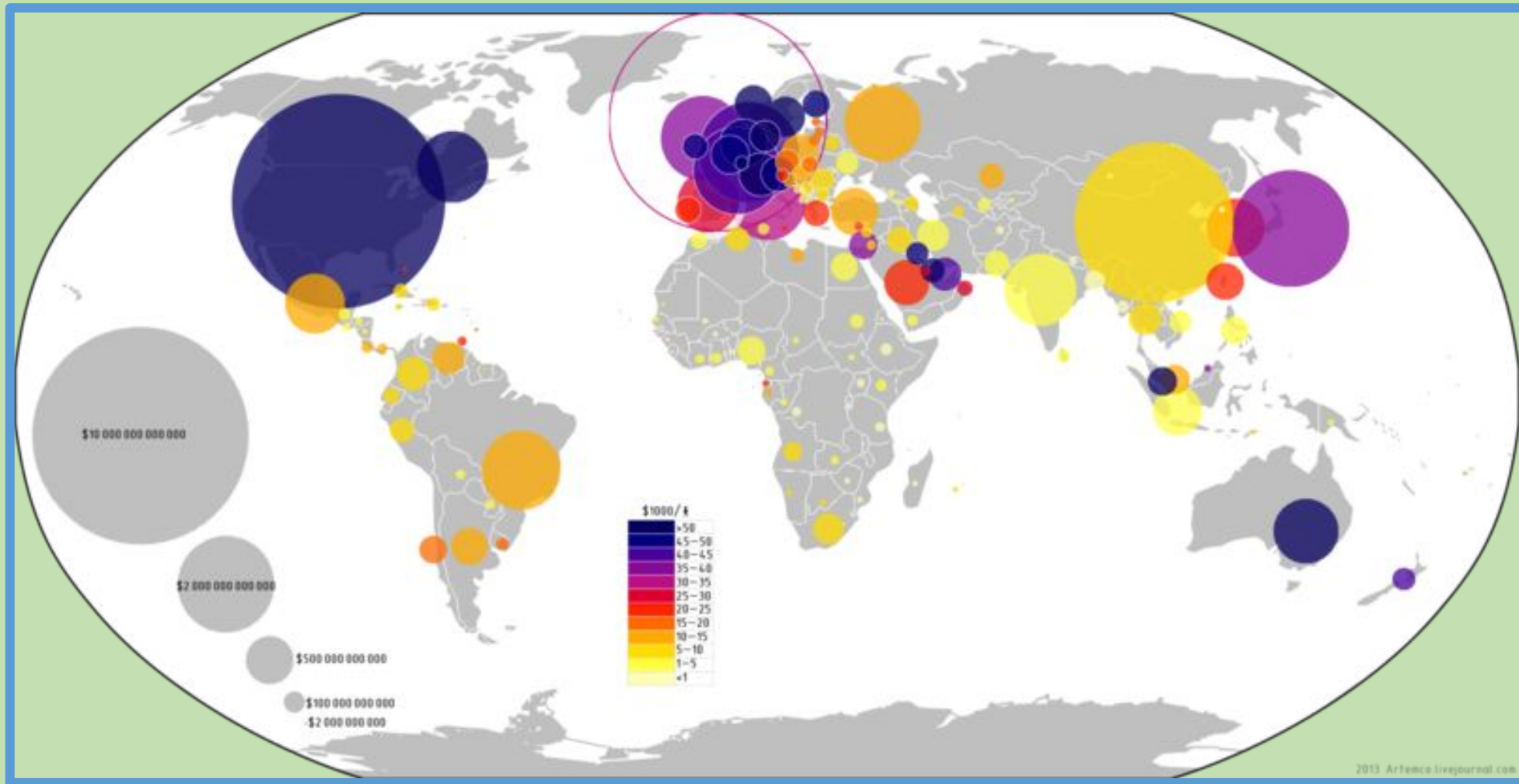
- Незначна вартість передачі інформації фактично не впливає на собівартість виготовленої продукції. Таким чином сформувалась «нет - економіка». Вона охоплює провідні види економічної діяльності постіндустріального суспільства, що ґрунтуються на ІТ-технологіях. Найбільші її осередки - світові міста.

Головними суб'єктами обміну технологіями є транснаціональні корпорації (ТНК).

Найбільші ТНК зосереджують до 90 % досліджень у своїх руках, що сприяє монополізації світового ринку технологій. Серед країн одночасно великими експортерами та імпортерами технологій є високорозвинуті країни.

9/10 їх світового обігу припадає на США, Японію, Велику Британію, Німеччину, Францію, Італію, Нідерланди, Швецію, Швейцарію. Стрімко зміцнюються позиції у галузі високих технологій країн, що розвиваються, особливо Східної та Південно-Східної Азії.

На світовому ринку технології просуваються за таким циклом.

Етапи циклу	Ситуація
I етап	Відбувається продаж готової продукції, зробленої за новою технологією
II етап	Технологічний обмін супроводжується або здійснюється у формі прямих іноземних інвестицій
III етап	Чисте ліцензування

Світовий ринок патентів і ліцензій

Однією зі складових ринку технологій є торгівля ліцензіями й патентами.

Патент - це документ, що видається винахідникові і засвідчує його авторство, а також надає йому монопольне право на використання нововведення протягом певного часу (зазвичай 15-20 років) на території певної країни.

Ліцензія - це дозвіл, що видається власником технології, захищеної або не захищеної патентом, зацікавленій стороні на використання цієї технології протягом певного часу за певну плату.

Провідне місце на ринку патентів і ліцензій належить високорозвинутим країнам, на які припадає 70 % від середнього обсягу сукупної торгівлі (мал. 103). Вартість продукції, що її випускають у різних країнах за іноземними ліцензіями, в 10-12 разів перевищує вартість самих ліцензій.

Позиції на ринку...Країни – лідери.

США, на які припадає понад $\frac{1}{5}$ світового експорту ліцензій. Досить близькі до США країни Європи, зокрема Німеччина та Велика Британія. Вартість патентування в країнах Європи вища, ніж у США або Японії.

РОЛЬ КРАЇН У МІЖНАРОДНІЙ ЛІЦЕНЗІЙНІЙ ТОРГІВЛІ

ВИСОКОРОЗВИНУТІ КРАЇНИ

- З домінуючим експортом ліцензій: *США*
- З переважним експортом ліцензій: *Велика Британія, Швейцарія тощо*
- З переважним імпортом ліцензій: *Німеччина, Японія тощо*

КРАЇНИ, ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ

- З імпортно-експортною орієнтацією: *Аргентина, Бразилія, Мексика, Республіка Корея, Індія, Туреччина тощо*
- З імпортною спрямованістю: *Таїланд, Алжир, Панама тощо*
- З епізодичним характером ліцензійної торгівлі: *найменш розвинуті країни*

Світовий ринок інформаційно-технологічних (ІТ-) послуг

- **Інформаційні технології (ІТ)** - це вид діяльності, що належить до технологій управління та обробки величезного потоку інформації із застосуванням обчислювальної техніки.

Світовий ринок ІТ займається купівлею - продажем та розповсюдженням апаратних засобів (комп'ютерного обладнання), програмового забезпечення, комп'ютерних та інформаційних послуг. Найважливішим складником сучасного світового ринку ІТ є комп'ютерні мережі, серед яких найбільшого значення набула глобальна мережа Internet.

Північноамериканський ринок охоплює всі види інформаційних послуг. Європейський ринок займається медіа-послугами, телекомунікаціями, послугами реклами, зв'язками з громадськістю, розважальним бізнесом тощо. **Азійсько -Тихоокеанський ринок відомий офшорним програмуванням.** **Західно-азійський ринок** вирізняється імпортом усіх видів ІТ-послуг. **Африканський та Латиноамериканський ринки відомі розвитком телебачення, радіомовлення, друкованою пресою.**

За розміром частки ІТ-послуг у створенні ВВП країни умовно поділяють на аутсайдерів, кваліфікованих виконавців, а також інноваційних і технологічних лідерів.

Серед країн найбільшими постачальниками ІТ-послуг на світовий ринок є Індія, Ірландія, США, Велика Британія, Німеччина та Ізраїль.

Найбільшими компаніями-постачальниками ІТ-послуг

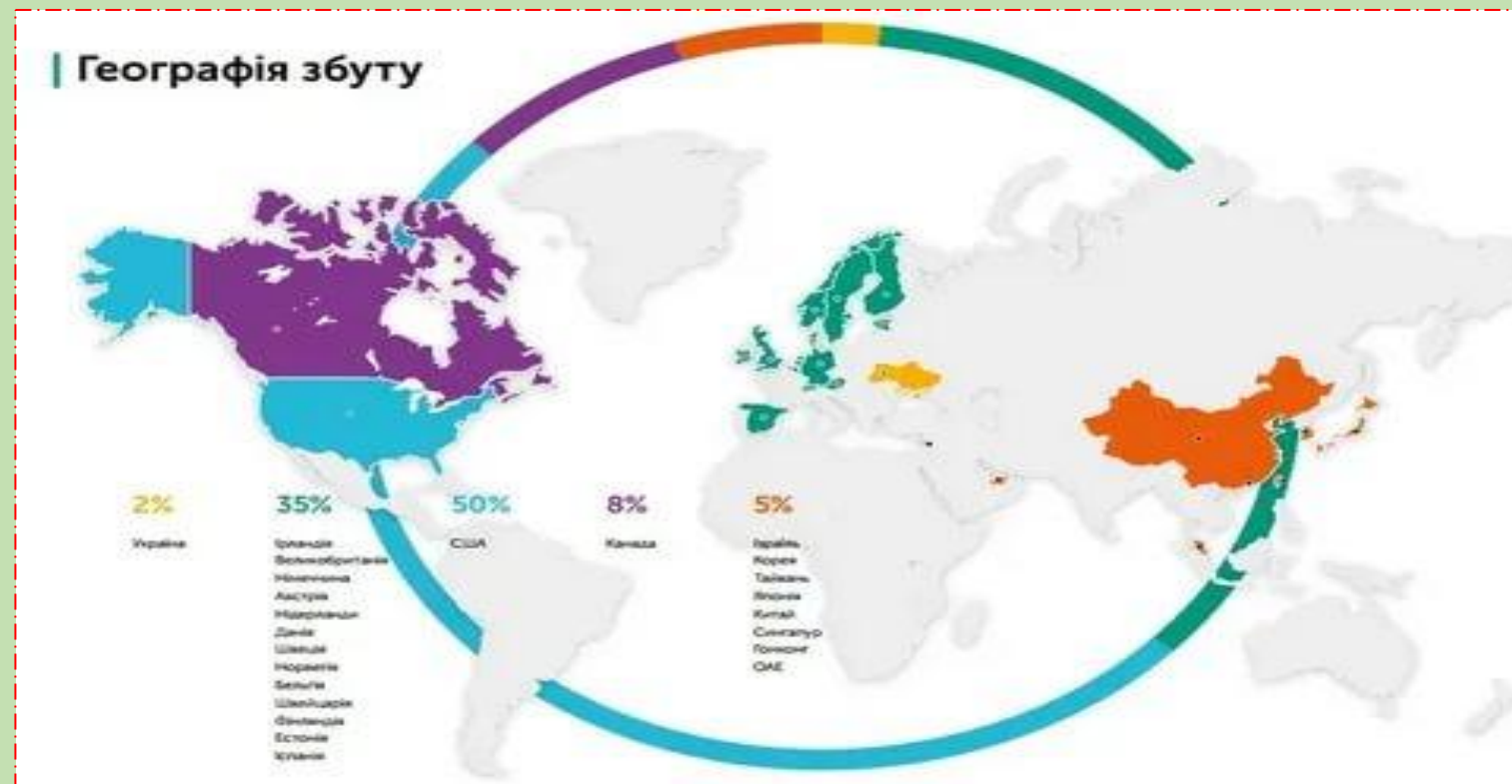
IBM, Hewlett-Packard, Fujitsu, Accenture, CSC. Для США, Великої Британія, Республіки Кореї, Китаю характерний високий попит на ІТ-послуги на внутрішньому ринку. **Водночас Індія та Ірландія експортують більшу частку ІТ-послуг.**

ІТ- аутсорсинг

Це сприяє ширшому залученню дистанційних робітників з країн, що розвиваються, або з країн з перехідною економікою. Нові офшорні центри ІТ - аутсорсингу створюються в Індії, Китаї, на Філіппінах, у Казахстані, країнах Східної Європи, Латинської Америки, Африки. Сфера ІТ-послуг є однією з найбільш динамічних в Україні. Її частка у структурі ВВП країни постійно збільшується.

ІТ - аутсорсинг -
передача компаніями
частини їхніх завдань
країнам-виконавцям з
дешевою робочою
СИЛОЮ.

Система виробництва.

Система виробництва - складна багаторівнева система, яка перетворює вихідну сировину або матеріали на кінцевий продукт, що відповідає суспільному замовленню. Вона складається з кількох послідовних стадій: постачання ресурсів (сировини, матеріалів, енергії, працівників), перетворення сировини на нову продукцію, виробництво кінцевого продукту.

Фінансові ресурси
показують розмір та
стан активів, їхню
ліквідність, наявність
кредитних
можливостей.

Організаційні ресурси
визначаються
структурою системи
виробництва,
виробничих процесів,
системи управління

Земельні ресурси
становлять або ґрунти
як основний засіб
виробництва, або
територія як
просторова основа для
розміщення
виробництва

Трудові ресурси
формується
кваліфікаційним складом
працівників.

**До матеріально-
технічних ресурсів,**
належать виробниче
обладнання,
інструменти, інвентар,
оснащення,
енергоресурси, основні
та допоміжні матеріали.

Технологічні ресурси
виявляються через
технологічні процеси,
конкурентоспроможні
ідеї, наукові розробки
та ін.

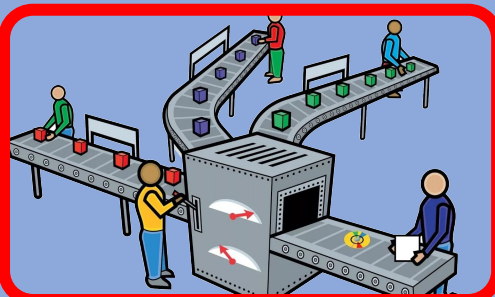
Просторові ресурси
складаються з
виробничих
приміщень,
комунікацій тощо.

Інформаційні ресурси
формується на основі
системи та характеру
інформації, технічних
засобів і т. д

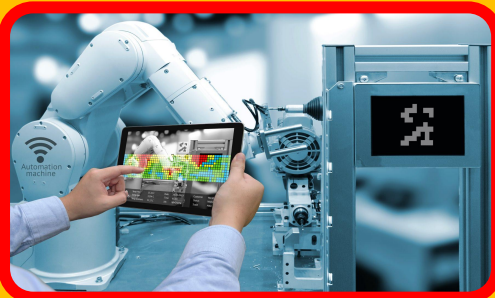
Типи систем

Фабрична та мануфактурна система виробництва. Вона спирається на механізацію виробництва, передачу основних технічних функцій машині. Для неї характерні прості вузькі спеціальності робітників. Використовується система універсальних (неспеціалізованих) машин. Управління виробництвом має конфліктний характер: у його основі - нагляд над робітниками.

Конвеєрна система виробництва, що спирається на систему спеціалізованих машин і технологічних процесів. Для неї характерне масове, серійне виробництво на основі управління технікою, технологіями, товарно-матеріальними та виробничими запасами. Управління виробництвом відбувається на основі складання графіків робіт, розподілу виробничих завдань серед підрозділів фірми, контролю якості продукції та наукової організації праці.

Гнучка системи виробництва. Вона основана на комп'ютеризованому виробництві. В управлінні виробництвом комп'ютеризовані системи координують роботу всіх підрозділів з метою забезпечення безперебійного виробничого процесу. В управлінні людськими ресурсами передбачається участь самих працівників.

Нині у світі поширені фордизм, тойотизм і гнучкі системи виробництва

Географічність міжнародної спеціалізації та кооперування виробництва

Між країнами та регіонами світу існує міжнародний поділ праці. Однією з його форм є *міжнародна спеціалізація виробництва*, за якої на території окремих країн (або підприємств) зосереджують певні виробництва, що переважно зорієнтовані на експорт продукції й передусім визначають «обличчя» країни в світовій економіці.

Історично склалися дві форми міжнародної спеціалізації: міжвиробнича та внутрішньовиробнича.

РОЛЬ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ ТА ВІЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗОН У ФУНКЦІОНУВАННІ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ.

Однією з особливостей сучасної глобальної економіки світу є виразне панування ТНК у виробництві та збуті товарної продукції.

Масове виробництво переважно розміщено в межах вільних економічних зон і контролюється транснаціональними корпораціями (ТНК), а **наукоємне** — належить їхнім структурним підрозділам

Здійснюючи діяльність одночасно в кількох країнах світу, вони створили **глобальні ланцюги доданої вартості**

Більшу її частину виробляють у межах вільних економічних зон (наприклад, Шеннон в Ірландії).

ГЛОБАЛЬНІ ЛАНЦЮГИ ДОДАНОЇ ВАРТОСТІ

- Сукупність дій з виробництва, доставки, збуту готової продукції, що розміщені в різних країнах світу, але керовані з єдиного центру, утворюють глобальні ланцюги доданої вартості.
- **Додана вартість - новостворена вартість у результаті товарного виробництва.**
- Такі глобальні ланцюги доданої вартості ТНК створюють для мінімізації власних витрат.
- **Постачання сировини – дистриб'ютор (розповсюджувач) – виробник – дистриб'ютор – роздрібний торговець.**
- Приклад:

Залізна руда з
Бразилії

Металургійний завод у
Франції (сталь, прокат)

Автомобільне
виробництво США

Інформація

1. За підручником «Географія», 11 клас Гільберг Т.Г., Савчук Т.Г., Сovenко В.В.
2. За підручником “Географія”, 11 клас С. Кобернік Р. Коваленко

